

Irena Novak Popov) in knjiga Francija Justa: *Panonski književni portreti*. Samo v zborniku je predstavljena najnovejša knjiga Mete Grosman: *Razsežnosti branja: Za boljše bralno pismenost*. Mojca Nidorfer Šiškovič je spregovorila o projektu Svetovni dnevi slovenske literature, Helena Muha o Globalizaciji jezika, Metka Hojnik Verdev pa o Slovenščini v okviru projektne tedna v prvem letniku prenovljenega programa Frizer/Frizerka na Srednji strokovni in poklicni šoli Celje. Rajko Korošec in Boštjan Grošelj sta avtorja predstavitve Zbirke Domača branja medijske hiše Delo.

Kot je tole poročilo bilo »hiter predogled«, ki ne more pričarati tridnevnega pozitivnega kongresnega vzdušja, tako bosta samo v spominu (in na fotografijah) ostala koncerta kantavtorjev Janija Kovačiča in Mateja Krajncja iz spremljevalnega programa, prav tako pa tudi sprehod po »slovenskem in slovenističnem Zagrebu«, ki ga je »trčecim korakom« prelepega zgodnjeoktobrskega sobotnega dopoldneva vodila izvršila

tajnica Sveta slovenske skupnosti v Zagrebu, Matea Hotujac. Mudilo se nam je namreč na otvoritev razstave *Ustvarjalci dveh kultur/ Stvaratelji dviju kultura* avtorja Mihaela Glavana iz ljubljanskega NUK-a, ki jo je v zagrebški Narodni in univerzitetni knjižnici ob pozdravnih besedah obeh ravnatelj, Josipa Stipanova in Lenarta Šetinca, odprla namestnica hrvaškega kulturnega ministra, Branka Šilc. Izid lepo oblikovanega in bogato slikovno opremljenega razstavnega kataloga z besedili Vladimirja Osolnika, Zvonka Kovača in Mihaela Glavana o slovensko-hrvaških literarnih in študijskih stikih je bil krona in hkrati odlično sklepno dejanje zadnjega kongresnega dne ter obenem eden od odgovorov, zakaj Slovenski slavistični kongres v Zagrebu.

Vladka Tucovič
Univerza na Primorskem,
Fakulteta za humanistične študije Koper
vladka.tucovic@guest.arnes.si

Književnost (tudi) kot sredstvo za vzljubljanje manjšinskega jezika: Primer slovenščine v italijanski Furlaniji - Julijski krajini

1 Uvod

Za ohranjanje in razvoj manjšinskega jezika je zelo pomembno, da se jezik prenaša tudi na mlajše generacije, ki ga govorijo in se ga tudi z veseljem učijo. Če se za učenje manjšinskega jezika navdušijo tudi otroci večinskega naroda, pa je še toliko bolj vzpodbudno. Učitelji manjšinski jezik učencem lahko približajo tudi s pomočjo pouka književnosti, ki ni pomemben samo kot sredstvo za razvijanje jezikovnih spretnosti, ampak tudi za razvoj etičnih vrednot, za razvoj domišljije in mišljenja, za spoznavanje kulture manjšinskega naroda ipd.

Pomembno je, da otroci že na začetni stopnji šolanja vzljubijo branje literature, napisane v slovenskem jeziku, in pouk književnosti v

okviru slovenščine, saj s tem lažje vzljubijo tudi slovenski jezik, hkrati pa učenci ob branju razvijajo tudi sposobnost literarnega branja oziroma sposobnost zavestnega doživljanja, razumevanja in vrednotenja vsebine in oblike raznovrstnih literarnih del.

V nadaljevanju bom predstavila nekatere rezultate večletne raziskave, katere glavni cilj je bil čim bolj natančna seznanitev s potekom in z organizacijo pouka književnosti in pridobitev podatkov o odnosu učencev in učiteljev do pouka slovenščine in pouka književnosti v osnovnih šolah s slovenskim učnim jezikom v Tržaški, Goriški in Videmski pokrajini italijanske dežele Furlanije - Julijske krajine.¹ Osredotočila se bom predvsem na odnos učencev do

¹ Raziskava je potekala od sredine šolskega leta 1999/00 do konca šolskega leta 2002/03.

pouka slovenščine, pouka književnosti in do literature oziroma branja na splošno.

2 Osnovne šole s slovenskim učnim jezikom

Slovenske šole v zamejstvu so kazalec manjšinske vitalnosti. Povečan interes, ki ga etnično mešane ali celo povsem neslovenske družine izkazujejo do slovenskih manjšinskih šol na Tržaškem in Goriškem, pa tudi uspeh manjšinske dvojezične šole v Benečiji potrjujejo pomen teh šol in njihovih vzgojno-izobraževalnih programov. Te šole se vseskozi prilagajajo etnični sestavi okolja, v katerem delujejo, kar je tudi razlog njihove uspešnosti.

Jezikovni položaj pripadnikov slovenske manjšine v Videmski, Goriški in Tržaški pokrajini, od katerega je posredno odvisen tudi potek pouka književnosti, se že na prvi pogled razlikuje od kraja do kraja. Trenutna narodnostna, jezikovna, pa tudi šolska situacija na obravnavanem področju je (tudi) splet različnih zgodovinskih dogodkov.

Slovenske osnovne šole se danes v Tržaški in Goriški pokrajini povezujejo v posamezne upravne enote kot didaktična ravnateljstva. Na Goriškem delujeta dve didaktični ravnateljstvi: Gorica in Doberdob. Na Tržaškem pa se šole združujejo v 5 didaktičnih ravnateljstev: Sv. Jakob, Sv. Ivan, Opčine, Nabrežina in Dolina. Položaj šolstva v Videmski pokrajini je nekoliko drugačen. Tam ni slovenskih osnovnih šol, obstaja samo ena dvojezična osnovna šola v Špetru (Dvojezični šolski center) v Beneški Sloveniji. Na celotnem območju Furlanije - Julijske krajine je bilo v šolskem letu 2002/03 29 osnovnih šol s slovenskim učnim jezikom in 1 dvojezična osnovna šola,² 93 učiteljev slovenskega jezika in 1099 učencev.

3 Pomen pouka književnosti in branja književnih besedil

Vsi vemo, da je že majhnim otrokom treba veliko brati, pa naj si bo pri usvajanju prvega

ali drugega jezika. Branje na prvem mestu pomaga otroku pri govornem razvoju, med branjem se vzpostavlja čustvena zveza med otrokom in bralcem, zato je v taki situaciji učenje lažje. Poleg tega pa se otrok tako že zgodaj nauči, da so knjige pomembne, da prinašajo veliko prijetnih izkušenj in da se iz njih lahko tudi kaj naučimo. Branje razširja otrokov besedni zaklad in repertoar jezikovnih sistemov; odpira mu nove pojme in spodbuja njegovo domišljijo. Pri branju se otrok enači z liki iz zgodb, to pa razširja njegovo obzorje in pripomore k temu, da razume druge (Prebeg Vilke 1995: 108).

Tisti otroci, katerih starši ali stari starši ne znajo slovenščine, se prvič s tem jezikom srečajo šele v slovenski šoli (slovenskem vrtcu). Zanje je slovenščina tuj jezik, zato je pomembno, da se pri pouku srečajo tudi s primernim slovenskim umetnostnim besedilom, saj tako lažje vzljubijo jezik.

Temeljni cilj pouka tujega jezika je, da se učenci naučijo uporabljati slovnična pravila določenega jezika in da znajo izbrati govornemu položaju odgovarjajočo obliko sporočila. Sredi osemdesetih let dvajsetega stoletja, pa so začeli poudarjati tudi pomen umetnostnih besedil pri učenju tujih jezikov. Še toliko bolj pa je pomembna prisotnost teh besedil v manjšinskih šolah na narodnostno mešanih območjih, kjer je potrebno, da se učenci (s pomočjo umetnostnih besedil) naučijo tudi nekaj o kulturi manjšinskega naroda.

Ko se učenci učijo določen jezik, je pomembno, da se seznanijo tudi s kulturo, mišljenjem in načinom življenja ljudi, katerih jezika se učijo, še posebno, če je to materni jezik njihovih staršev ali pa njihov drugi jezik. Za slovensko literaturo je znano, da je tesno povezana s kulturnim, političnim, socialnim in zgodovinskim dogajanjem. To omogoča, da skozi branje literature narašča bralčevo razumevanje (tuje – slovenske) kulture, kar spodbuja toleranco za kulturne in ideološke razlike med narodi. Literatura pa izraža tudi najgloblje ideje in čustva človeškega bitja, ki so splošna, večna in presegajo prostor in čas. S tem se lahko

² Enako stanje je še danes.

poistoveti vsak bralec. Literarna dela beremo, ker nam nudijo estetski učinek in ne zaradi pragmatičnega sporočila. Hkrati z literarnim junakom čustvujemo, odkrivamo svojo notranjost ... Literarna besedila nam ponujajo kompleksnejše probleme, kar v nas razvija kritiške sposobnosti, književna dela pa nas tudi opogumljajo, da govorimo o svojih čustvih, prepričanjih, spodbujajo našo domišljijo ter sposobnost predvidevanja in sklepanja.

4 Pomen ustreznih ciljev, metod in vsebin

Pouk književnosti je določen s svojimi cilji, le-ti so neodvisna spremenljivka pri pouku, vplivajo pa na izbiro vsebin in metod, ki so pri pouku odvisne spremenljivke. Tako cilj kot vsebine in metode pa so temeljne sestavine pouka, so v medsebojnem odnosu in se jih izolirano ne da obravnavati (Krakar Vogel 1992). Izbor teh treh temeljnih sestavin pouka vpliva tudi na priljubljenost pouka, slovenščine in slovenske književnosti pri učencih. Z zanimivimi književnimi besedili učence lažje spodbudimo k branju literature in zanimanju zanjo, pri tem pa so pomembne tudi ustrezne metode poučevanja, ki lahko tudi prikrijejo nekatere »pomanjkljivosti« besedila (pomanjkljivosti v smislu, da del besedila malo manj privlači učence in ne pomanjkljivosti literarnoteoretične narave).

Boža Krakar Vogel kot temeljni cilj ali smoter pouka književnosti poimenuje spodbujanje učencev za dejavni stik (komunikacijo) z leposlovjem (Krakar Vogel 1992). Ta poglaviti cilj je kompleksen in razčlenjen, saj so vanj vključeni trije

delni cilji, ki se medsebojno prepletajo. Prvi delni cilj je razvijanje književnih sposobnosti.³ To je funkcionalni smoter, ki se izraža kot sposobnosti književne recepcije, razvoj bralnih sposobnosti, ali tudi razvoj sposobnosti literarnega branja. Literarno branje pa je pojmovano kot sposobnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja prebranega besedila. Vse te stopnje bralne zmožnosti naj bi vodile k samostojni interpretaciji literarnega besedila, kar pa je v bistvu že korak naprej k literarnemu raziskovanju. Kot nadstandard funkcionalnega cilja pa Boža Krakar Vogel pojmuje razvoj sposobnosti književne produkcije (pisanja). Drugi delni cilj pouka književnosti je materialni ali izobraževalni cilj. Ta se udejanja kot pridobivanje književnega znanja, ki je bodisi literarno-zgodovinsko in literarnoteoretsko ali pa se nanaša na manj ali bolj za literaturo pomembne vede, kot so sociologija, zgodovina, umetnostna zgodovina, psihologija, religija, etnologija, mitologija in druge. Tretji delni cilj pouka književnosti pa je poglobljanje književne kulture ali vzpostavljanje pozitivnega odnosa do branja in do književnosti nasploh. Ta cilj je pojmovan tudi kot ožji vzgojni smoter⁴ (Krakar Vogel 1992).

Druga temeljna sestavina pouka književnosti so njegove vsebine. Gre za literarna dela, razlagana z vsebinami iz literarne zgodovine in literarne teorije, ki se jim pridružujejo tudi nekatere druge pomožne vsebine. Vsebine so izbrane tako, da omogočajo doseganje smotra – komunikacijo z literaturo. Literarna zgodovina, literarna teorija in estetika recepcije ponujajo urejevalni sistem za

³ Sposobnost literarnega branja je sposobnost zavestnega doživljanja, razumevanja in vrednotenja vsebine in oblike raznovrstnih literarnih del; razvidna postane v bralčevi ubeseditvi. Imenujemo jo tudi sposobnost lastne interpretacije, bralna sposobnost, sposobnost ustvarjalnega branja. Doživljanje, razumevanje in vrednotenje so temeljne dejavnosti znotraj bralne sposobnosti, pri branju se prepletajo. Vrednotenje kot bralčevo dokazovanje vrednosti posameznih sestavin besedila npr. pogosto poteka sproti, ob analitičnem razčlenjevanju v fazi razumevanja, vprašanje razumevanja se pojavlja pred doživljanjem besedila ... Tudi intenzivnost bralčevega odzivanja na teh stopnjah je različna, odvisna od stopnje bralnega razvoja in izkušenosti. Pomembno je, da učitelj te procese vodi v skladu z zmožnostmi učencev in naravo besedila, ne da togo sledi taksonomski hierarhiji (Krakar Vogel 2004).

⁴ Širši vzgojni smotri so pri pouku književnosti sekundarni in zajemajo oblikovanje splošnega vrednostnega sistema in karakterizacije (sinteze vrednot v značaju in ravnanju) posameznika. Doseganje teh ciljev je dolgotrajno (Krakar Vogel 2004).

izbor literarnih del, ki naj bi se obravnavala v šoli. Po literarnoteoretskem in literarno-receptijskem načelu, naj bi se izbirala predvsem literarna dela za osnovno šolo, kjer je v ospredju doživljajska komunikacija z besedilom ali tudi njegova imanentna interpretacija. Dela za srednje šole in za tretje triletno osnovno šole pa naj bi se izbirala po literarnozgodovinskem načelu, saj je tu pomemben tudi kontekstni oziroma primerjalni vidik (Krakar Vogel 1992).

Literarnovedno utemeljene vsebine, ki so vključene v didaktično strukturo pouka književnosti, morajo biti tudi didaktično primerne (primernost za obravnavo v šoli: dolžina, zanimivost, ilustrativnost ...) in psihološko ustrezne (primernost za razvojno stopnjo učencev). Vsebine morajo biti prilagojene tudi vrsti šole (na gimnaziji drugače kot v tehničnih srednjih šolah, na dvojezični šoli drugače kot v »enojezični« šoli ...).

Da bi vse našteje cilje ob primernih vsebinah lahko dosegli, je potrebno izbrati ustrezno metodo.

Pri nas se je kot temeljna metoda pri pouku književnosti uveljavila šolska interpretacija literarnega (umetnostnega) besedila – branje in obravnava celotnih literarnih besedil ali odlomkov v šoli. Ta metoda naj bi spodbujala celovit stik (čuten, čustven, razumski, vrednotenjski) z besedilom (Krakar Vogel 1991).⁵

V Sloveniji so v osnovni šoli za posamezen razred določeni cilji pouka ter predlagane vsebine za njihovo uresničitev, učni načrt

za osnovne šole v Furlaniji - Julijski krajini pa pušča učiteljem »proste roke« pri izbiri obravnavanih vsebin, določeni so samo splošni cilji predmeta in še ti zelo »ohlapno«. Učni načrt za pouk slovenščine se ne deli jasno na pouk književnosti in pouk jezika. Vseeno pa je opaziti precej večji poudarek na razvijanju jezikovnih zmožnosti, književnost se mi zdi zapostavljena.⁶ Splošnost učnih načrtov je lahko pozitivna lastnost, ki učiteljem dopušča svobodo pri izbiri učne snovi v šoli. Strokovno usposobljen učitelj lahko izbere take učne vsebine, take metode in take učbenike oziroma učne pripomočke, ki razvijajo učenčev spoznavni in čustveni odnos do jezika in naroda ter so čimbolj prilagojeni strukturi učencev v posameznem razredu.⁷ Presplošni učni načrti pa se lahko izkažejo tudi kot pomanjkljivost, saj učitelji lahko izberejo povsem neustrezne vsebine za določeno razvojno stopnjo otrok. Izbrane vsebine so lahko prezahtevne (ne samo jezikovno), zastarele ali nezanimive.

5 Ugotavljanje priljubljenosti pouka književnosti oziroma priljubljenosti branja slovenskih knjig

Ker imajo učitelji v osnovnih šolah s slovenskim učnim jezikom v Furlaniji - Julijski krajini pri poučevanju zelo veliko svobode tako pri izbiri vsebin kot tudi ciljev in metod, odločilno vplivajo tudi na priljubljenost pouka slovenščine in na priljubljenost literature pri učencih. Kako uspešni so učitelji pri svojem delu (približevanju literature otroku) se kaže tudi v odgovorih učencev.

⁵ Šolska interpretacija je kolektivna obravnava umetnostnega besedila v šoli, ki ima namen imanentno in primerjalno interpretirati izbrano besedilo, širiti bralne izkušnje, književno znanje ter pridobivati instrumentarij za kasnejše samostojno branje besedil. Pri interpretaciji poteka komunikacija med učiteljem in učenci (Kordigel 1994).

⁶ Ker tudi število ur slovenščine v posameznem razredu ni določeno, učitelji lahko po svoji presoji, z medsebojnim dogovorom in s soglasjem ravnatelja določijo število ur slovenščine v tednu, znotraj tega pa tudi razmerje med številom ur jezikovnega in književnega pouka.

⁷ Večina učiteljev pozna slovenski učni načrt za slovenščino, nekateri si z njim občasno pomagajo tudi pri načrtovanju pouka. Opazila sem, da poskušajo učitelji ure aktualizirati, zato vsebine pogosto izbirajo glede na aktualna dogajanja (npr. prazniki, obletnice, kulturni dogodki ...). Besedila, obravnavana pri pouku književnosti, se pogosto ujemajo z vsebinami, predvidenimi v slovenskem učnem načrtu, saj učitelji besedila najpogosteje izbirajo iz sodobnih slovenskih beril, ki vsebujejo velik delež besedil, predvidenih za obravnavo tudi po učnem načrtu.

Potek raziskave

Da bi pridobila nekatere konkretne podatke, kot so podatki o odnosu učencev do slovenščine, do pouka književnosti in slovenskih knjig, sem se odločila za anonimno anketiranje učencev.

Anketiranje učencev tretjih, četrth in petih razredov Videmske, Goriške in Tržaške pokrajine, ki obiskujejo osnovne šole s slovenskim učnim jezikom je potekalo od šolskega leta 1999/00 do šolskega leta 2002/03.⁸ S pomočjo vprašalnika sem želela prikazati tudi narodnostno in jezikovno raznolikost učencev, ki obiskujejo manjšinske osnovne šole v Furlaniji - Julijski krajini ter njihov odnos do slovenskega jezika. Predvsem pa me je zanimala priljubljenost slovenskih knjig med učenci ter priljubljenost slovenščine in pouka književnosti v šoli.⁹

Rezultati raziskave

Od vseh anketiranih se 135 (42 %) učencev doma (v ožji družini) sporazumeva slo-

vensko,¹⁰ 66 (21 %) italijansko, 96 (30 %) dvojezično, slovensko-italijansko. Približno trije odstotki učencev doma govorijo druge jezike v kombinaciji s slovenščino ali italijanščino. Slaba dva odstotka učencev pa za sporazumevanje doma ne uporabljata niti slovenščine niti italijanščine.

S starimi starši se v slovenščini sporazumeva 153 (48 %) učencev, v italijanščini 60 (19 %) učencev, dvojezično, slovensko-italijansko, pa 76 (24 %) učencev. Približno dva odstotka učencev s starimi starši govorita druge jezike v kombinaciji s slovenščino ali italijanščino, dober odstotek učencev pa pri tovrstnem sporazumevanju ne uporablja niti slovenščine niti italijanščine.¹¹

Odnos do slovenščine kot šolskega predmeta

Pri 86-ih % učencev je slovenščina v šoli priljubljena. Slabih devet odstotkov učencev slovenščine v šoli ne mara. V OŠ v Barkovljah (Tržaška pokrajina) in v Pevmi (Goriška pokrajina) imajo vsi učenci radi

	ŠTEVILO UČENCEV PO RAZREDIH			SKUPAJ
	3. razred	4. razred	5. razred	
Slovenščino imam rad/-a.	106	90	78	274
Slovenščine ne maram .	9	13	6	28
Slovenščino/-e imam in nimam rad/-a.	3	4	9	16
brez odgovora		2		2

Tabela 1: Priljubljenost slovenščine (kot šolskega predmeta).

⁸ V nižjih razredih dajejo učitelji poudarek predvsem na učenju jezika, ki ga včasih poučujejo tudi s pomočjo literarnih del (ki jim je s tem velikokrat odvzeta, npr. tudi estetska funkcija, pa tudi nekatere druge funkcije, ki naj bi jih imelo literarno delo, zato tu tudi ne moremo strogo ločevati pouka književnosti in pouka jezika, ampak gre vseskozi predvsem za učenje jezika oziroma za spodbujanje razvoja jezikovnih zmožnosti (tudi s pomočjo umetnostnih besedil).

⁹ Vprašalnik sem razdelila 373-im učencem, kar predstavlja več kot polovico (55 %) vse takratne populacije v tretjih, četrth in petih razredih osnovnih s slovenskim učnim jezikom in 34 odstotkov glede na vse učence, ki obiskujejo osnovne šole s slovenskim učnim jezikom v Furlaniji - Julijski krajini. Veljavnih oziroma izpolnjenih vprašalnikov je bilo 320, kar znaša 29 odstotkov celotne populacije v osnovnih šolah s slovenskim učnim jezikom na obravnavanem področju.

¹⁰ Slabih 74 % učencev se je slovenščine naučilo doma.

¹¹ Razvidno je, da raba slovenščine pri mlajših generacijah nekoliko upada, raste pa raba italijanščine in dvojezično, slovensko-italijansko, sporazumevanje. Samo v OŠ v Dolini vsi učenci s svojimi starimi starši govorijo (samo) slovensko.

pouk slovenščine. Na celotnem območju pa ni niti enega razreda, kjer večina učencev ne bi marala slovenščine (Tabela 1).

Najbolj priljubljena vsebina pri pouku slovenščine

Opaziti je, da je pouk književnosti bolj priljubljen kot pouk jezika (to sem opazila tudi pri hospitacijah), čeprav so tudi učenci, ki imajo raje pouk jezika.

V tretjem in četrtem razredu je najbolj priljubljeno branje, v petem pa pisanje spisov. Skupno (v vseh treh razredih) je najbolj priljubljeno »branje«, ki ga je skupaj z branjem zgodb, spisov in pesmi navedlo kot najljubšo dejavnost kar 28 % vseh učencev. Branju po priljubljenosti sledi pisanje spisov (14 %).

Priljubljenost pouka slovenščine glede na pouk italijanščine

Izkazalo se je, da ima 42,5 % učencev raje slovenščino kot italijanščino, slabih 30 % ima raje italijanščino, pri 24-ih % učencev pa sta jezika enako priljubljena. Samo dva učenca (0,6 %) pa ne marata niti slovenščine niti italijanščine.

Priljubljenost slovenščine in italijanščine glede na ostale šolske predmete

Zaradi prezapletenosti primerjave priljubljenosti slovenščine in italijanščine z vsakim od šolskih predmetov sem se odločila, da analiziram samo priljubljenost obeh predmetov glede na to, kolikokrat se kateri od teh dveh jezikov pojavlja v prvi polovici lestvice naštetih predmetov.

23 % učencev je v prvi polovici »lestvice priljubljenosti« navedlo slovenščino italijanščine pa ne, pri 13-ih % je situacija obratna. 42 % je navedlo oba jezika v prvi polovici lestvice, pri 16-ih % pa sta oba jezika med

manj priljubljenimi predmeti. Iz tega lahko (ponovno) sklepamo, da je slovenščina bolj priljubljena kot italijanščina.

Slovenščina in italijanščina sta tudi glede na ostale predmete zelo priljubljeni, tega pa ne gre povezovati s splošno priljubljenostjo jezikov pri učencih, saj sem opazila, da se angleščina velikokrat pojavlja na dnu lestvice priljubljenosti (tudi pri učencih, ki so ostala dva jezika navedli v prvi polovici lestvice).

Branje slovenskih in italijanskih knjig

Izvedeti sem hotela, koliko slovenskih in koliko italijanskih knjig učenci preberejo v enem letu in kako se to razmerje spreminja glede na starost učencev oziroma razred, ki ga obiskujejo, zato sem učence povprašala tudi o bralnih navadah.

Izkazalo se je, da največ učencev prebere 6 do 10 slovenskih (26 %) in italijanskih (27,5 %) ¹² knjig v enem letu. (Samo v četrtem razredu največ učencev prebere od 0 do 5 slovenskih knjig.) Število prebranih knjig s starostjo drastično ne narašča, verjetno tudi zato, ker starejši učenci izbirajo daljše in zahtevnejše knjige, kar podaljša tudi čas branja posameznega dela. Večina učencev prebere določeno število knjig, ki je predpisano za osvojitev italijanske ali slovenske bralne značke (približno od 6 do 10 knjig). Učenci, ki preberejo več kot 20 slovenskih ali italijanskih knjig na leto, navadno dobijo naziv knjižni molj (»slovenski« ali »italijanski«). Takih učencev je za slovenske knjige deset odstotkov, za italijanske pa devet odstotkov. Dva odstotka učencev prebereta več kot 30 slovenskih knjig in 1,5 % več kot 30 italijanskih knjig.

Najljubša slovenska knjiga

Ugotavljala sem tudi, kakšno vrsto literature (pesmi, pravljice, zgodbe ...) učenci najraje

¹² Kot slovenske (ali italijanske knjige) so mišljene knjige, napisane v tem jeziku. Lahko so tudi prevodi v ta jezik in ne vedno samo izvirniki v tem jeziku.

berejo, kakšna je raznolikost (slovenskih) naslovov, ki jih učenci poznajo, ter katero delo je najbolj priljubljeno.

Učenci vseh treh razredov so navedli 153 različnih naslovov. Učenci tretjih razredov so navedli 71 različnih naslovov, učenci četrtnih razredov 55, petih razredov pa 53. V tretjem razredu so tri najbolj priljubljene knjige *Rdeča Kapica*, *Peter Nos* in *Pika nogavička*. V četrtem razredu je najbolj priljubljen *Harry Potter*, v petem razredu pa so najbolj priljubljene knjige *Babica v supergah*, knjige o Harryju Potterju ter zbirka *Pet prijateljev*. Največ »glasov« med vsemi knjigami je dobila zbirka *Harry Potter*, v vseh treh razredih skupaj 24 glasov (7,5 % od vseh navedenih besedil). V tretjem razredu je en učenec napisal, da ne mara nobene slovenske knjige, v petem pa slovenske knjige niso všeč dvema učencema.

Učenci niso navajali samo izvornih slovenskih del, ampak tudi prevode v slovenščino. Med izvornimi slovenskimi deli so v tretjem razredu najbolj priljubljena *Peter Nos* (P. Suhodolčan), *Ščeper in Mba* (S. Makarovič), *Maček Muri* (K. Kovič) in *Miškolin* (J. Ribičič). V četrtem razredu so najbolj priljubljena izvorna slovenska dela *Butalci* (F. Miličinski), zbirka *Slovenske narodne pravljice in Kosovirji na leteči žlici* (S. Makarovič). Slednji spadajo med tri najbolj priljubljene knjige tudi v petem razredu, nekoliko bolj priljubljeni v tem razredu pa sta še knjigi *Babica v supergah* (M. Mate) in *Martin Krpan* (F. Levstik).

Okus učencev se ne razlikuje veliko od okusa slovenskih osnovnošolcev. Tudi ti učenci sledijo »bralni modi« in zelo veliko berejo trenutno priljubljene knjige o Harryju Potterju, čeprav menim, da so za nekatere učence na obravnavanih šolah slovenski

prevodi teh knjig pretežki. Prav zaradi slednjega pa (verjetno) veliko učencev posega tudi po italijanskih prevodih.¹³

Najbolj priljubljene knjige

Z »lestvico priljubljenosti«, ki so jo izpolnjevali učenci, sem želela izvedeti tudi, ali so na splošno bolj priljubljene slovenske ali italijanske knjige in kako je to razmerje odvisno od starosti učencev.

Opazila sem, da se je v vseh razredih na prvem mestu lestvice pojavilo več slovenskih kot italijanskih knjig. Razmerje v prid slovenskim knjigam na prvem mestu je največje v tretjem razredu. Skupno je na prvih petih mestih v vseh razredih več slovenskih kot italijanskih knjig, na nobenem mestu ne prevladujejo italijanske knjige, iz česar bi lahko sklepali, da so pri učencih slovenske knjige bolj priljubljene kot italijanske.

6 Sklep

Že ob branju učnega načrta se pokaže, da na učinkovitost in priljubljenost pouka ter na priljubljenost jezika in slovenskih knjig pri učencih v obravnavanih šolah učni načrt zelo malo vpliva, skrb za vse naštetje je prepuščena predvsem učiteljem slovenščine. Če gledamo samo na priljubljenost slovenščine in slovenske literature pri učencih, lahko sklepamo, da so učitelji pri svojem delu ne glede na pogoje dela uspešni, to pomeni, da izbirajo ustrezne cilje, metode in vsebine, kar je zelo pomembno tudi za ohranjanje slovenščine na obravnavanem območju.

Iz analize odgovorov učencev je razvidno, da je pouk slovenščine priljubljen, znotraj tega pa je bolj priljubljen pouk književnosti

¹³ Kot priljubljeno je bilo večkrat navedeno prozno besedilo kot poezija. Presenetilo me je, da so nekateri učenci navajali tudi Prešernove pesmi, saj se mi zdi večina njegovih pesmi za nižje razrede osnovne šole pretežkih.

kot pouk jezika. Učenci radi pišejo različne zgodbe, spise in zelo radi berejo. Branje ni priljubljena dejavnost samo v šoli, ampak učenci veliko berejo tudi doma. Na splošno so dela, napisana v slovenskem jeziku (izvorno ali prevedena), bolj priljubljena kot tista v italijanščini, vendar pa je opaziti, da

učenci, ki slabše govorijo slovensko, raje posegajo po knjigah v italijanščini.

Nataša Špolad Manfreda
Kobarid
maja.spolad@guest.arnes.si

Literatura

Didaktični načrti za osnovno šolo, 1992: Prosvedno ministrstvo. Trst: ELLECTI.

Kordigel, M., 1994: *Mladinska literatura, otroci in učitelj*. Ljubljana: ZRSŠŠ.

Krakar Vogel, B., 1992: *Novejši pogledi na pouk književnosti kot dejavnik za sooblikovanje njegovih smotrov, metod in vsebin*. Doktorska disertacija. Ljubljana.

Krakar Vogel, B., 2004: *Poglavja iz didaktike književnosti*. Ljubljana: DZS.

Prebeg Vilke, M., 1995: *Otrok in jeziki. Materinščina in drugi jeziki naših otrok*. Ljubljana: Sanjska knjiga.